חופף עליו כל היום *לפיכך זכה בנימין הצדיק ונעשה אושפיזכן להקב"ה שנאמר ובין כתפיו שכן מיתיבי *עולת העוף כיצד היתה נעשית היה מולק את ראשה ממול עורפה ומבדיל וממצה א] דמה על קיר המזבח ואי אמרת לא היה לה יסוד באוירא בעלמא הוא דקא עביד אמר רב נחמן בר יצחק אימא כך התנו אוירא דבנימין קרקע דיהודה ומאי לא הוה לה יסוד רב אמר בבנין לוי אמר בדמים רב מתרגם באחסנתיה יתבני מדבחא ב] לוי מתרגם באחסנתיה יתבני מקדשא מקום מקודש לדמים תא שמע *היסוד היה מהלך על פני כל הצפון ועל פני כל המערב ואוכל בדרום אמה אחת ובמזרח אמה אחת מאי אוכל נמי בדמים תא שמע *המזבח היה שלשים ושתים על שלשים ושתים הכא במאי עסקינן מן הצד ת"ש *נמצא פורח (א) אמה (על) יסוד (ו)אמה (על) סובב אימא כנגד אמה יסוד ג] ועל אמה סובב תא שמע דתני לוי כיצד בונין את המזבח *מביאין מלבן שהוא שלשים ושתים על שלשים ושתים וגובהו אמה ומביא ד] חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וקוניא וזפת וממחה ושופך *וזה הוא ה] (מקום) יסוד וחוזר ומביא מלבן שהוא שלשים ו] אמה על שלשים אמה וגובהו חמש אמות ומביא חלוקי אבנים כו' *) וחוזר ומביא (ב) מלבן שהוא כ"ח על כ"ח אמות וגובהו ג' אמות ומביא חלוקי כו' והוא מקום המערכה וחוזר ומביא מלבן שהוא אמה על אמה ומביא חלוקי אבנים *מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא זפת וקוניא וממחה ושופך וזהו קרן וכן לכל קרן וקרן ז] וכי תימא

*) וזהו סובב וחוזר כו' נ"ק

דגיין

חופף. כמו נזיר חופף ומפספס (שבת דף נ:) דפרוטי"ר דגרנטו"ר בלע"ז כאדם המחשב ודואג: **ומבדיל**. בשני סימנין ולא כחטאת שהיא בסימן אחד ולקמן יליף לה בפרק קדשי קדשים (דף סה.): **וממצה מדמה** ח]. *(ומקיף מחבר כמו אין מקיפין שתי חביות (ביצה דף לב:)) דוחק בית מליקתו לקיר והוא מתמצה ע"י ט] דוחקו בקיר ולקמן אמרינן שעל קרן מזרחית דרומית י] (היא) נעשית ואי אין לה יסוד נמצא כשהוא מולקה באויר היא נמלקת והדם נופל לארץ לאיבוד וא"ת יא] נופל על הסובב שהרי למעלה היא נעשית? הא קתני התם עשאה למטה מרגליו אפי' אמה אחת כשרה דלא קפיד אלא אלמעלה מן החוט: **באוירא בעלמא קעביד**. בתמיה: **אימר כך וכו'**. ואיכא למימר למעלה מג' דלאו קרקע הוא עשוי כמין בליטה קטנה כנגד אותה הקרן לקבל בה דם עולת העוף שלא יפול לארץ וקיר מזבח מיקרי אבל יסוד לא מיקרי להכשיר הקרן למתן דמים הצריכין ליתן כנגד היסוד שאין יסוד אלא המיוסד בארץ: **רב אמר בבנין**. בקרן דרומית מערבית בנו היסוד אמה באורך הדרום וחדלו להם כל הדרום וכל המזרח עד אמה סמוך לקרן צפונית מזרחית כדאמרן (לקמן) אוכל במזרח אמה ובדרום אמה: **לוי** יב] **אומר בדמים**. יסוד היה על פני כל המזרח אבל לא נותנין דמים בחלקו של יהודה: **יתבני מדבחא**. בניינא גופיה משמע: יג] **אוכל**. תופס: **במזרח אמה אחת**. ובמקצוע צפונית מזרחית משוך לצד מזרח אמה ולא יותר כמו שציירתי למעלה קשיא ללוי דהא יד] בניינא משמע: **על שלשים ושתים**. קשיא לרב דמשמע ריבוע היה: **מן הצד**. לאו טו] בארבעת רבעין קחשיב אלא מצד צפון היה ל"ב אבל מזרח ודרום לא היה אלא ל"א על ל"א דקרן דרומית מזרחית חסרה לה אמה לדרום ואמה למזרח: **נמצא פורח על אמה יסוד ועל אמה סובב**. טז] ולקמן הוא בפרק קדשי קדשים (דף סב:) ברמינן מתניתין אהדדי דתנן התם כבש היה לדרומו של מזבח אורך ל"ב והמזבח ל"ב הרי אורך המזבח והכבש ס"ד וכי מני להו אהדדי תנן הכבש והמזבח ס"ב יז] והא שיתין וארבע הוי תפסין בקרקע העזרה והתם לגבי תפיסת הקרקע קא מני להו ומשנינן נמצא שראש הכבש פורח ועולה על שתי אמות של כניסת היסוד יח] (וסובב) ונמצא שתי אמות העליונות נבלעות *בל"ב של מזבח מדקתני פורח על אמה של יסוד מכלל יט] דאיכא כניסת כ] (י)סוד (ב)דרום קשיא לרב דאמר דאוכל במזרח אמה אחת ובדרום אמה אחת דקתני ותו לא בבנין קאמר והכבש בדרום הוא ויש תחתיו כניסת יסוד כא] המזבח: **אימא כנגד אמה יסוד**. כנגד מקום שהכניסה ראויה להיות ולא שהיתה שם ומיהו שתי אמות נבלעות לתוך ל"ב של מזבח שהיה נכנס לתוך כב] (הפנימי) שכנגד בליטה שהיסוד התחיל (בה) לאכול בה בדרום אמה אחת: **מלבן**. כג] הוא דפוס מרובע עשוי מארבע קרשים וכל אחת כד] (ארוכה) ל"ב כעין אכסטר"א שעושין לכירים ורוחב הקרש אמה והוא גובהו של מלבן כה] וממלאו אבנים וסיד וזפת וקוניא עד שמשווהו לגובה המלבן: **מפולמות**. לחות: **קוניא**. כו] ניתוך אבר כעין שעושין לצפוי כלי חרס שקורין פולמי"ר: **וממחה**. אישפריד"ר בלע"ז ושופך כז] בתוך המלבן על האבנים ונדבקים יחד על ידי אלו וזה היסוד הראשון שנכנס בו עלה אמה: **וחוזר ומביא כו'**. ומושיבו על זה וממלאו נמצאת כניסת אמה זה (ג) יסוד (בולט אמה כח] זה סובב): **וחוזר ומביא כו'**. וזהו סובב על זה היה כהן מהלך כדמפרש ואזיל שהמלבן השלישי שהושיבו על זה קצר ממנו שתי אמות על שתי אמות נמצא האמצעי בולט מתחת העליון אמה בכל צד: **מקום המערכה**. כלומר ראש המזבח: **וחוזר ומביא מלבן של אמה כו'**. ומושיבו בזוית המזבח מלמעלה קתני מיהא מלבן התחתון של ל"ב על ל"ב אלמא יסוד בולט בו מד' רוחותיו:

דגיין

ואי אמרת לא היה לו יסוד באוירא בעלמא קעביד. בתמיה דלקמן (דף סד:) אמרי' שעל קרן מזרחית דרומית היא נעשית ואי אין לו יסוד נמצא כשהוא מולקה באויר היא נמלקת והדם נופל לארץ לאיבוד ואם תאמר נופל הוא על הסובב שהרי למעלה היא נעשית הא קתני התם עשאה למטה מרגליו ואפילו אמה אחת כשרה דלא קפיד אלא למעלה מן החוט כך פירש בקונטרס ונראה שלא היה כתוב בהך ברייתא שירי הדם היה שופך ליסוד מדלא מדקדק בקונטרס אלא מהא שהדם הולך לאיבוד וקשה דאם כן הוה ליה לאקשויי ממתני' דקדשי קדשי' (שם סד:) דתנן בא לו לקרן דרומית מזרחית היה מולק ראשה כו' וברוב ספרים גורסין כאן שירי הדם היה שופך ליסוד ומפרש ה"ר חיים דודאי גרסי' ליה ומכח זה פריך דעל כרחין לאותו קרן שמולק שם היה שופך שירי הדם כט] קרי לה יסוד מדלא קתני שהיה הולך לקרן דרומית מערבית שהיה בו יסוד לשפוך שירים ועוד דלקמן פ' קדשי קדשים (גם זה שם.) מפרש שעושה אותה באותו קרן לפי שהוא קרוב לבית הדשן ויכול לזרוק משם מוראה ונוצה ואם היה זקוק לילך לקרן אחר לשפוך שירים מה היה מרויח כיון שהיה צריך לחזור ואין לומר דלאחר זריקת מוראה ונוצה היה הולך לשפוך שירים דאם היה מאחר כל כך היה דם כלה אלא על כרחין במקומו היה שופך ליסוד ולכך פריך ואי אמרת לא היה לה יסוד באוירא בעלמא קעביד ומשני אימר כן התנו אוירא דבנימין ועשו כמין בליטה ועל אותה בליטה היה שופך שירים ומיהו קשה דאי חשיב יסוד לענין שאר דמים נמי יחשב יסוד וי"ל דלא חשיב יסוד אלא לענין דמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא אבל לענין דמים הניתנין למטה אי מכשרת ליה להוא קרן זימנין דאתי למיתב תחת אותה בליטה ונמצא נותן תחת היסוד אבל דמים העליונים לעולם הם למעלה מן הבליטה ומיהו קשה דאם כן היכי ממעט הכא עולה דלא ל] הוה ארבע קרנות *בחטאת משום דטעונה יסוד *לענין דמים העליונים ונראה לרבינו תם דלא גרסינן שירי הדם היה שופך ליסוד דשופך משמע מן הכלי מדלא תני מתמצה ליסוד כדקתני גבי חטאת העוף לא] ועוד דבמתני' דלקמן פרק קדשי קדשים (דף סד:) קתני בחטאת העוף שירי הדם ובעולת העוף לא תני משמע דלית ליה שירים והא דמרבינן לעיל שירים בכל הקרבנות היינו לב] לבד מעולת העוף וכיון דנעשית מלמטה מה לנו במה שהדם נופל אחר כך לארץ והולך לאיבוד דכל דמים נמי לאחר שנשפכו ליסוד הולכין לאיבוד אחרי כן ועוד כשמתרץ כך התנו אוירא ופירש בקונטרס שהיה עושה כמין בליטה במזבח לקבל דמים היה לו להש"ס לפרש זה ונראה לר"ת דפריך ממליקה עצמה דבעי בראשו של מזבח דומיא דהקטרה כדלקמן ואי עביד ליה באויר דיהודה אם כן לג] אינה עולה לקדשי מזבח ומשני דאוירא דבנימין וקדיש האויר בקדושת מזבח ואף על גב דהקטרה באויר אי אפשר לא קיים אלא בהא דליהוי קדושת מזבח ומיהו למאן דאמר (לקמן דף סה.) אין עושין מערכה על גבי סובב נראה דמליקה נמי לא מהניא התם אף על גב דקדוש בקדושת מזבח והכא איירי למאן דאמר עושין מערכה על גבי סובב: **רב** אמר בבנין. אף על גב דלמטה לא הוי רבוע למעלה במקום המערכה הוי רבוע וקשה קצת *) ליסנא דמתני' לרב דתנן במסכת יומא (דף יב.) דרצועה יוצאה מחלקו של יהודה ונכנסת לחלקו של בנימין ובה מזבח בנוי משמע שהיה בה מבנין: **מפולמות**. לד] כגון דגים מפולמין פרק אין צדין (ביצה כד:):

*) נ"ל ליסנא דמתניתא לרב דתניא

דגיין

עין משפט נר מצוה

לז א מיי' פ"ו מהלכות מעה"ק הלכה כ:

לח ב מיי' פ"ב מהל' בית הבחירה הל' י:

לט ג מיי' שם הל' ה:

מ ד מיי' שם הלכה יח:

שיטה מקובצת

א] וממצה מדמה על קיר המזבח נטל את הראש ומקיף בית מליקתו למזבח ואי: ב] מדבחא מקום דמים לוי: ג] יסוד וכנגד אמה [סובב]: ד] ומביא חלקי אבנים: ה] תיבת מקום נמחק: ו] שלשים ושני טפחים על שלשים ושני טפחים וגבהו חמש אמות ומביא חלקי אבנים מפולמות וכו' וממחה ושופך וחוזר ומביא מלבן של עשרים ושמונה אמות וד' טפחים על שמונה ועשרים וד' טפחים וגבהו שלש ומביא חלקי כו' וממחה ושופך וזהו מקום מערכה וחוזר ומביא מלבן כו' ומביא חלקי אבנים: ז] תיבות וכי תימא ל"ש ונמחק: ח] מדמה א) כו' ומקיף: ט] ע"י שדוחקו בקיר: י] היתה נעשית אות א' נמחק: יא] וא"ת היא נופל: יב] לוי אמר: יג] משמע הס"ד ומה"ד מקום המקודש לדמים פירוש היסוד היה בכל המזבח אך הדמים אין ניתנין רק בחלקו של בנימין הס"ד ומה"ד אוכל. תופס במזרח אמה אחת דבמקצוע צפונית: יד] דהא בבניינא משמע: טו] בארבעה רבעיו קחשיב אלא כו' היה ל"ב ומצד מערב ל"ב אבל מזרח: טז] לקמן הוא: יז] ס"ב ופריך והא שתין וארבע הוי תפס בקרקע: יח] היסוד והסובב ונמצא ב' אמות העליונות של כבש נבלעות בל"ב: יט] מכלל ס"א מכלל דאיכא כניסת יסוד בדרום שהרי הכבש בדרום היה וקשיא לרב דאמר בבנין כלומר שברוח דרומית וברוח מזרח לא היה שם יסוד בנוי והכא משמע שהיה שם בנוי: כ] כניסת יסוד: כא] יסוד במזבח הס"ד: כב] שהיה נכנס לתוך הפגימה שכנגד בליטה שהיסוד התחיל לאכול בה בדרום: כג] תיבת הוא נמחק: כד] ארכה ל"ב: כה] מלבן וממלאו: כו] קוניא. אבר ניתוך כעין כו' שקורין פולמי"ח הס"ד: כז] ושופך לתוך המלבן על האבנים ונדבקין יחד על ידי אלו וזה הוא היסוד: כח] אמה זו סביב: כט] תיבות קרי לה נמחק: ל] דלא הויא מארבע קרנות כחטאת משום דטעונה יסוד הא חשבא ליה יסוד לענין דמים: לא] העוף ועולת אין דמו בכלי ועוד דלא היה בו שירים כיון דבעי מיצוי: לב] היינו ס"א דוקא בבהמה דכתיב בקרא: לג] כן חול הוא לענין קדושת מזבח ותיבות אינה עולה לקדשי נמחק: לד] מפולמות. לחות כמו דגים מפולמים:

א) נראה דצ"ל מדמה כו' נטל את הראש ומקיף בית מליקתו מקיף מחבר וכו'.

מסורת הש"ס

שייך במתני' לקמן דף סד:

[סוטה לז.]

לקמן סד.

שם [מנחות נו:]

לקמן סב:

נ"ק מ"ז

כ"א זהו יסוד וחוזר ומביא מלבן שהוא ל' אמות ושני טפחים על ל' אמות ושני טפחים וגובהו ה' כו' וזהו סובב וחוזר ומביא מלבן של כ"ח אמות וד' טפחים על כ"ח אמות וד' טפחים וגובהו ג' כו'

הגהות הב"ח

(א) גמ' נמצא פורח על אמה יסוד ועל אמה סובב: (ב) שם ומביא מלבן ל"ב ועיין בסוכה דף מה ע"א: (ג) רש"י ד"ה וחוזר ומביא כו' ומושיבו וכו' יסוד הס"ד ותיבות בולט אמה זה סובב נמחק:

דברים לג: יב

לבנימן אמר ידיד ה' ישכן לבטח עליו חופף עליו כל היום ובין כתפיו שכן

* בראשית מט: כז

"בנימין זאב יטרף בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל" התרגום אונקלוס מוסיף בחומש שלנו: בנימין בארעה תשרי שכנתא ובאחסנתה יתבני מקדשא בצפרא ובפניא יהון מקרבין כהניא קרבנא ובזמן רמשא יהון מפלגין מותר חולקהון משאר קדשיא

* מאני דקוניא ע"ז לג: פסחים ל:

* חגיגה יב.

נושא

אח' רב ולוי הבינו הא דקתני דקרן מזרחי דרומי לא היה לה יסוד

לפי רב לא היה שם יסוד בנוי

כלומר צורת היסוד לפי רב לא היתה ריבוע

ולפי לוי היסוד היה ריבוע

מבנה

קושיא לוי

קושיות על רב

תת נושא/מבנה

"מביא"

"וזה הוא מקום..." תיאור איך למצוא בנו את המזבח - מילוי אבנים במסגרות בגדלים שונים

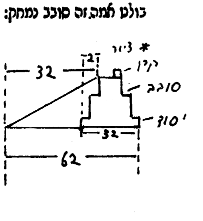זה על גבי זה ליצור יסוד סובב מקום מערכה וקרנות